

Utenriksdepartementet

Handlingsplan

Frihet, makt og muligheter

Handlingsplan for kvinners rettigheter og likestilling i utenriks- og utviklingspolitikken 2016–2020

**FOKUS kommentarer til
handlingsplanen, evalueringen
og veien videre.**

Kommentarer til handlingsplanens virkninger og oppfølging etter lansering

I det forberedende arbeidet til utformingen av handlingsplanen ble det avholdt møtet mellom myndighetene og representanter for sivilt samfunn, og det ble gitt muligheter for både muntlige og skriftlige innspill. Prosessen når utkast ble utarbeidet var noe mindre knyttet til å komme med innspill.

Regjeringens primære forslag var avgrenset til 4 tematiske områder, hvor ikke seksuell og reproduktiv helse og rettigheter var inkludert. Ut fra krevende situasjon i en rekke land knyttet til innskrenkede rettigheter til kvinners rett til å bestemme over egen kropp ble det jobbet aktivt og samlet fra norske organisasjoner for å få lagt til et femte tematisk område. Det fikk organisasjonene gjennomslag for.

Inkluderingen av seksuell og reproduktiv helse og rettigheter var viktig i 2016, og har vært viktig i de årene handlingsplanen har hatt som ramme. I løpet av disse årene har situasjonen på området i land som USA, Brazil og Polen blitt forverret.

Opposisjonen på Stortinget i perioden 2016 – 2021 har brukt handlingsplanens prioriteringer til å presse utenriks – og utviklingsminister til økt handling om prioritering av midler til arbeidet for å sikre kvinner og jenter seksuell og reproduktiv helse og rettigheter.

Pådrivergruppe for likestilling

Da handlingsplanen ble lansert av utenriksminister Børge Brende lanserte han en pådrivergruppe som han skulle jobbe tett sammen med. Han sa følgende i sin lanseringstale:

«Det andre grepet er at vi forsterker det norske likestillingslaget. Vi har mange organisasjoner som over lang tid har gjort et betydningsfullt arbeid.

Men flere aktører må trekkes med. Vi må utnytte bredden. Derfor har jeg invitert ressurspersoner inn i en pådrivergruppe for global likestilling.

Jeg ser frem til et tett samarbeid med dere alle fremover.»

Pådrivergruppen som ble lansert fikk ingen oppfølging, og ble et talepunkt med mennesker samlet til lanseringen, men uten at utenriksministeren valgt å bruke dem videre. FOKUS etterlyste under lanseringen inkludering av sivilt samfunn i pådrivergruppen. Det ble gitt et skriftlig svar fra departementet hvor FOKUS fikk beskjed om at pådrivergruppen ikke hadde plass til FOKUS fordi vi hadde så mange andre muligheter for pådriverarbeid.

Ved lanseringen av Frihet – Makt – Muligheter, kun et år etter at FNs medlemsland var enige om FNs Bærekraftsmål fulgte ikke regjeringen opp den klare meldingen som ligger i bærekraftsmålene om at oppnåelse må skje i samarbeid mellom myndigheter, sivilt samfunn og næringslivsaktører.

Likestilling for Utvikling

I lanseringen av Frihet – Makt – Muligheter løftet utenriksministeren det nye grepet som skulle være del av planen i form av LIKE. Brende sa følgende:

- Det første grepet er å etablere et nytt program «Likestilling for utvikling» - i kortform «Like».
- Norge har betydelig likestillingskompetanse, ikke minst når det gjelder deltakelse i arbeidsliv og politikk.
- Gjennom Like skal vi tilby faglige samarbeid som vil gjøre likestillingsbistanden mer effektiv.

FOKUS påpekte at vi var positive til det nye programmet. Vi påpekte viktigheten av at norske myndigheter i etableringen av LIKE inkluderte sivilt samfunn. Mange land der man kunne tenke seg å bruke LIKE har ikke noen god tradisjon for dialog mellom myndigheter og sivilt samfunn og inkludering av sivilt samfunn i dialog, utvikling av økt likestilling, inkludering av sivilt samfunn i offisielle delegasjoner og mer. Det er tvert om begrensede muligheter for sivilt samfunn til å ha frihet til å jobbe. Bruken av LIKE i årene etter 2016 har ikke inkludert noe dialog med norsk sivilt samfunn for å øke omfanget av programmet.

Synlighet av arbeidet og satsningen gjennom perioden 2016 – 2021

Noen av satsningsområdene som ble trukket frem i lanseringen av handlingsplanen var følgende:

- La oss slå det fast en gang for alle: Kvinner, økonomi og næringsliv hører sammen.
- Næringsutvikling er en forutsetning for likestilling. For å holde tritt med målet om én milliard nye arbeidstakere, trengs 600 millioner nye arbeidsplasser de neste ti årene.
- Vi behøver et krafttak for å forebygge

Handlingsplanen har vært viktig for arbeidet med jenter og utdanning, og for å kunne løfte arbeidet og prioriteringen av seksuell og reproduktiv helse og rettigheter. Satsningen på politisk deltagelse, vold mot kvinner og jenter og arbeidsliv og næringsliv har mindre synlige spor. Punktene som er plukket ut over er i svært liten grad synlig i resultater av arbeidet med kvinner og jenter og likestilling i perioden 2016 – 2021.

Frihet – Makt – Muligheter har manglet en rapporteringsmekanisme og muligheter for å dokumentere hva som faktisk har blitt gjort, og om handlingsplanen har ført til mer likestilling og satsning på de prioriterte områdene. Spørsmål kan stilles til om det har vært en handlingsplan eller intern strategi. Embetsverket i Utenriksdepartementet og ved utenriksstasjoner har enkeltvis gjort mye på likestillingsområder i handlingsplanens tidsrom, men om regjeringen i samme periode har gjort det utenriksministeren lovet og sa under lanseringen er noe som kan diskuteres.

Han sa følgende:

«Vi skal utfordre og gå i front, men først og fremst skape allianser og forståelse for hvor viktig likestilling er for utvikling, fred og stabilitet.»

I statsbudsjettsammenheng har det blitt stadig mer vanskelig å se hva som ligger i budsjettkapitler og poster, og dermed å kunne spore hvordan midler brukes og hva de brukes på. Dette har også medlemmer av utenrikskomiteen på Stortinget flere ganger reagert på og vært enige med FOKUS om. Det har også gjort det vanskelig å spore satsningene handlingsplanen har valgt.

Børge Brende sa under lanseringen i 2016:

«Det legges opp til et løft for å forsterke likestillingsarbeidet på innsatsområder som finansieres over en rekke bevilgninger. De tematiske prioriteringene i handlingsplanen skal gjennomgående gjenspeiles over alle relevante budsjettposter.»

Marsjordren går ut i dag! Og i lys av størrelsen på det norske bistandsbudsjettet vil sluttsammen innebære en opptrapping av likestillingsarbeidet.

Opptrapping i bredden er avgjørende for vår totalinnsats. Samtidig vil kvinnebevilgingen fortsatt være navet for gjennomføring av handlingsplanen. Strategisk og effektiv bruk av bevilgingen vil bli videreført.»

I statsbudsjett for 2019 opprettet regjeringen et nytt kapittel i utenriksbudsjettet – Kap.164. Samtidig presenterte regjeringen en av milliardersatsing i det nye kapittelet. Realiteten var at man flyttet UNFPA og UN Women over fra kapittel det de tidligere var plassert med andre FN-organisasjoner til Likestilling i Kapittel 164. Det førte til at tallet ble mye større og vippet over en milliard. Den reelle økning på satsningen på kvinner og likestilling var 68 millioner.

Satsning og synlighet i et større bilde

I tillegg til Frihet – Makt – Muligheter har man en egen handlingsplan på kvinner, fred og sikkerhet. Den har vært ivarettatt på en helt annen måte og med tydelig sats-

ning, inkludering av sivilt samfunn i ulike prosesser og årlig rapportering. Det gis skryt til måten denne handlingsplanen er fulgt opp, og det kan brukes som et godt innspill til hvordan en ny handlingsplan bør prioriteres og følges opp.

Det er gjort tydelig satsning gjort knyttet til kvinner, fred og sikkerhet og norsk rolle i FNs Sikkerhetsråd, både i kampanjen for å bli medlem og så i oppfølgingen når Norge nå har sete i Sikkerhetsrådet. Norge gjør også en tydelig jobb knyttet til kvinnelige menneskerettighetsforkjempere.

Veien videre – ny handlingsplan

I arbeidet med ny handlingsplan er det mye læring å finne i måten den tidligere handlingsplanen har vært behandlet og fulgt opp. Det er kommentert i dette notatet.

I tillegg kommer FOKUS med følgende forslag –

Tør å prioritere tematiske områder i likhet med tidligere handlingsplan. Man kan ikke gjøre noe på alle områder. Prioriter likestilling og kvinner og jenters rettigheter ved å utfordre og gå i front. Tematiske områder som vold mot kvinner og jenter, seksuell og reproduktiv helse og rettigheter, klimaendringer sett med kjønnsperspektiv og kvinners økonomiske rettigheter øker i viktighet og trenger tydelige stemmer og midler som ikke er til stede i dag.

Involver og inkluder sivilt samfunn i arbeidet og i dialog om implementering. Vis samarbeidspartnere i andre land at kvinner og jenters organisasjoner inkluderes som likeverdige partnere med et tydelig merverdi.

Det eksisterer en uttalt satsning fra forrige regjering på å øke dokumentert arbeid og bruk av midler til kvinner og likestilling – OECD – DAC til minimum 50%. I dokumentasjon av statistikk t.o.m 2020 vises at likestilling som hovedmål fremdeles ligger under 10%. Det har vært en marginal nedgang siden 2013. Delmål har økt til i underkant av 50%. Det er ikke her økningen bør være fordi det er mye som kan settes inn som likestilling i delmål uten at det skjer reelle satsninger.

Med en ny handlingsplan må hovedmålsatsning økes. Det er der kvinner og likestilling fører til store endringer.

I følge nye rapporter fra UN Women og fra World Economic Forum har likestillingsarbeidet i løpet av pandemien blitt satt en generasjon tilbake. Skal vi oppnå FNs Bærekraftsmål må satsningene løftes kraftig og en ny handlingsplan må følges av midler og tydelig politisk vilje til å prioritere.